
"Zniszczenia wojenne i ochrona zabytków w rejonie Beskidu Niskiego", Juliusz Rossa, "Ziemia", R. XXVIX, tom XXVII, nr 1 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 2/2 (6), 138-139

1949

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRACE KOMISJI HISTORII SZTUKI IX.

Stefan Świszczowski, Zamek w Dębnie w świetle nowych odkryć (z. 4 str. 234—7).

Autor podaje wyniki swych prac konserwatorskich prowadzonych od r. 1946, o których traktuje obszerniej w specjalnej pracy wspólnie ze Zbigniewem Bocheńskim (por. wyżej).

Inż. arch. Stefan Świszczowski, Brama na Gródku i reszty murów miejskich pomiędzy Gródkiem a Wawelem (str. 277—9).

1. Na podstawie badań pomiarowych, a następnie prac konserwatorskich w r. 1946 autor ustala, że ryzalit klasztoru na Gródku występujący ku Plantom, stanowił dawniej bramę miejską, stojącą w przedłużeniu linii A—B Rynku Gł. i stanowiącą pierwotne zakończenie ulicy Mikołajskiej, która biegła ongiś prostą linią. Odślonięty łuk bramy przypomina Bramę Floriańską. Należy ona do typu bramy, składającej się z szyi, zbliżonej rzutem do kwadratu, zamykanej mostem zwodzonym i z baszty zamykanej broną. Powstała około r. 1285, należała do rzeźników.

2. Przy okazji pomiarów klasztoru bernardynek przy kościele św. Józefa okazało się że mur zewnętrzny klasztoru od strony plant pochodzi z epoki średniowiecza i był dawnym murem obronnym miejskim.

3. Drugi większy fragment muru obronnego zachował się na tyłach klasztoru kłarysek przy kościele św. Andrzeja w pełnej wysokości, wraz z strzelnicami a nawet na dużej przestrzeni z blankami drewnianymi.

ARCHITEKTURA Miesięcznik, 1948

O saska (Nr 8/9, (10/11), str. 1—4, il.)

Omówienie wyników konkursu na uporządkowanie placu i ogrodu Saskiego w Warszawie w latach 1927 i 1935, zniszczeń lat 1939—45, oraz nowego konkursu z r. 1948.

Stanisław Jankowski, Trasa W—Z (Nr 6/7 8/9, str. 1—7).

Autor omawia założenie i projekt trasy, odślonięcie skarpy, rejon zabytkowy, zbu-

rzenie pałacu Tepera i rekonstrukcję pałacu Radziwiłłów, uważając ją za błąd, gdyż wyrwa zabytek z otoczenia, stawiając go na wyspie komunikacyjnej.

Konkurs Nr 143 na regulację Placu Zwycięstwa i terenów Osi Saskiej oraz na szkicowy projekt Domu Wojska Polskiego (Nr 8/9 (10/11), str. 6—14)

Omówienie programu, przewodu konkursu i zaleceń sądu konkursowego co do rozwiązania dawnego placu Saskiego w Warszawie.

Tadeusz Wróbel, Wrocław średniowieczny jako zabytek architektoniczny (Nr 11/12 (13/14), str. 21—28).

Czy można średniowieczną część miasta zaliczyć do kategorii zabytków urbanistycznych i czy można ją zachować i przeobrazić tak, aby nie wpłynęła ujemnie na rozwój miasta i stała się atrakcją — oto zasadnicze pytanie, na które autor odpowiada na podstawie analizy momentu powstania miasta kolejnych faz jego rozwoju i przeobrażeń, analizy planu i stanu zniszczenia, stwierdzając, że miasto to da się w planie odbudowy traktować jako oddzielne zagadnienie urbanistyczne.

ZIEMIA, Miesięcznik R. XXVIX, tom XXVII

Juliusz Ross, zniszczenia wojenne i ochrona zabytków w rejonie Beskidu Niskiego (Nr 1 (571) str. 9—13).

Najbardziej ucierpiało Jasło, gdzie m. i. zniszczony został kościół parafialny gotycki z XV wieku. Późno gotyckie kościoły farne w Bieczu i Krośnie wyszły z wojny obronną ręką. Dotkliwie ucierpiała Dukla, gdzie pożar spowodował częściowe zawałenie się sklepienia kościoła paraf., jednego z najpiękniejszych zabytków rokoka saskiego w Polsce. Kościół został już odremontowany. Podobnie niszczał kościół paraf. w Rymonowie, również odrestaurowany. W Grybowie spalił się doszczętnie gotycki kościół św. Bernarda. Znany kościółek drewniany w Haczowie (1624) ocalał, doznając mniej-

szych uszkodzeń od pocisków. Poważnie ucierpiał drewniany kościółek św. Wojciecha (XV w.) pod Krosnem, który stracił cenne szczegóły urządzenia, ale został także już zabezpieczony. Nadto konserwacją objęto trzy kościoły drewniane: w Lubli, Wietrznie i Wrocance. Z zamków zabezpieczono ruiny w Odrzykoniu (XV w.). Prawie zupełnemu zniszczeniu uległ zamek w Nowym Sączu wraz ze zbiorami muzealnymi. Zamek w Sankoku ocalał. Liczne i cenne pałace i dwory uległy dewastacji (np. Dukla).

Wanda Sarnowska, *Chrońmy zabytki naszej zamierzonej przeszłości* (z. 4 (574), str. 92—94).

Autorka podnosi sprawę ochrony zabytków prehistorycznych, przy czym podkreśla znaczenie współpracy Pol. Tow. Krajozn. w tej dziedzinie oraz rolę wydawnictw naukowo-popularnych, odczytów, wycieczek itp., podając na końcu zestawienie najważniejszej literatury przedmiotu.

Franciszek Jaškowiak, *Dom Wojciecha Bogusławskiego uratowany* (z. 9, (576), str. 140—143).

Autor przedstawia przebieg akcji i uratowania przed rozbiórką pamiątkowego dworku z drugiej poł. XVII w. w Glinnie (wojew. Wielkopolskie), gdzie się urodził „ojciec teatru polskiego“ — Wojciech Bogusławski (4. IV. 1757).

Kazimiera Kutrzebianka, *Zniszczone przez Niemców zabytki sztuki w powiecie myślenickim* (z. 7—8 (577—78), str. 146—151).

Spaleniu uległ wczesno-barokowy dwór w Wysokiej oraz sąsiednia kaplica drewniana, dalej drewniane domy konstrukcji zrębowej w Jordanowie, kościółki drewniane w Skomielnej Białej (1569), w Lubniu (XVII w.) wraz z plebanią, plebania w Łętowni z cennym archiwum, biblioteką i dwoma obrazami cechowymi z XVI i XVII w.

Kronika muzealna i konserwatorska przynosi m. i. następujące komunikaty. artykuły i notatki: Z. Ciekliński. Nowe ośrodki muzealne na terenie wojew. łódzkiego (o zabezpieczenie pałaców i zam-

ków w Nieborowie. Oporowie i Walewicach), w nr 2 (572); J. Lepiarczyk, *Ochrona zabudowy starych miasteczek w woj. Krak.* (nr 3 (573)) zabytki Tarnowa pod opieką (nr 4 (574)) — tenże, *Wiadomości o restauracji kościoła św. Andrzeja w Krakowie o odkryciu romańskim w Miechowie, o konserwacji kaplicy Batoiego na Wawelu i o odsłonięciu Bramy Rzeźniczej na Gródku w Krakowie* (nr 7—8 (577—8)); tenże, *Odkrycia w Kolegium Jagiellońskim w Krakowie* (nr 10—11 (580—1)).

PRZEGLĄD BUDOWLANY, Miesięcznik Rok XX

Kazimierz Ulatowski, *Odbudowa Poznania* (z. 2, str. 73—85)

Autor omawia wielkie zniszczenie miasta i jego zabytków (ratusz renesansowy, pałac Działyńskich, pałac Górków, kościół św. Marcina, kościół Bernardynów itd.), dalej straty w wyposażeniu katedry i odkrycia romańskie oraz gotyckie tamże, wreszcie omawia akcję ochrony zabytków, ilustrując ją sumami wydatkowanymi przez Poznańską Dyрекcję Odbudowy.

Jan Zachwatowicz, *Pomniki kultury polskiej na Ziemiach Odzyskanych, ich losy, kultura i upowszechnienie* (nr 7 str. 244—54).

W bogato ilustrowanym artykule autor omawia przykładowo zniszczenie zabytków przez Niemców (zamek w Opolu, zworniki ze swastyką w gotyckim ratuszu wrocławskim), zakres i trudności podjętych prac konserwatorskich, zabezpieczenia roku 1945, odbudowy i restauracje, użytkowanie zamków, sprawy techniczno-budowlane, badania naukowe, los zabytków ruchomych i sprawy muzealne.

KRONIKA MIASTA POZNANIA, Kwartalnik R. XXI

Witold Meisel, *odbudowa zabytków* (nr 1, str. 79—82; nr 2 str. 151—166, nr 3 str. 240—251 nr 4 str. 347—352).

Jest to stała kronika konserwatorska. Ratusz: czołowy zabytek Poznania został w roku 1948 zasadniczo odbudowany. Ukończono konstrukcję stalową wieży i obmuro-